

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
ששלת האור

שער
ראשון

היכל
שמיני

מאמר
היושבת בגנים – תרצ"ב

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' אברהם אליעזר הלוי וזוגתו מרת פעשע לאה שיחיו

קליין

הרה"ת ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאָלדמאַן

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ת שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה,

ובתם רחל

מרת זיסי ובעלה הרה"ת אהרן משה גראָסבוים,

ובנותיהם חי' מושקא וחנה מרים

מרת חנה ובעלה הרה"ת שניאור זלמן שפירא,

ובנם מנחם מענדל

הרה"ת יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית,

ובתם מושקא

חי', שמואל זנוויל הלוי, מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

שנמשכי' אחר דברים הגשמי' אפי' בהיתר אבל מה שאינו מוכרח ביותר הוא מותרות, אבל כאשר יושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הנה ע"י החברי' שהם המלאכי' המעלים אותיות התורה והתפלה, בני אלקים דוגמתך אלו נפשות הצדיקים שהיו למטה ועתה הם בגנים העליונים, מקשיבים ובאין לשמוע קולך בבתי כנסיות, דזהו"ע מה שבהזכרת הצדיקים אומרי' זכותם יגן עלינו, מה שהם זככו ונתנו כח בעבודה, הנה עי"ז הוא השמיעיני, להשלים הכוונה העליונה שיהי' גילוי אלקות למטה, ושיהי' העולם דירה לו ית'.

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ וארא, ראש חודש שבט, הננו מוציאים לאור — בפעם הראשונה — את המאמר ד"ה היושבת בגנים גו' אשר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע מש"פ שמות, ה'תרצ"ב, ריגא.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים — נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרש"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

כ"ד טבת, ה'תשס"ד
ברוקלין, נ.י.

MAAMAR

HAYOSHEVES BAGANIM – 5694

Copyright © 2004
by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Order Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148
www.kehotonline.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in the United States of America

בס"ד, ש"פ שמותי, צב"ר. ריגא.

היושבת² כגנים חברים מקשיבים לקולך השמעני³, ופרש"י הקב"ה אומר לכנס"י, אַת הנפוצה בגולה רועה כגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. חברים מקשיבים לקולך, מלאכי השרת חביריך (שהם)⁴ מעלים התורה והתפלה דכנס"י בני אלקים דוגמתך (נשמו' הצדיקים שבג"ע) מקשיבים ובאים לשמוע קולך בבתי כנסיות. דהנה גנים קאי על הגילויים שלמעלה, דהגם שיש בזה כמה מדריגות, וכמא"י⁵ צדיקי' אין להם מנוחה וכו' ילכו' מחיל אל חיל, וקדושי' בכ"י יהללך סלה' שהם ריבוי מדרי', ומ"מ⁶ נכלל כ"ז בהב' מדרי' גנים⁷. וצ"ל איך אפשר הדבר שהנשמה שבאה למטה להתלבש בגוף גשמי ונסרך אחר עניני הגוף יכול להתדבק בנשמות הצדיקים הגדולי' שהם בהמדרי' היותר עליונה שבגנים העליונים, שהם⁸ מקשיבים לקול היושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, דלפ"ז הנה אומרו השמיעני דפירושו

מדרי' במח"י⁹, מח' שקדם אל הדיבור, דמח' זו היא כלל אל הדיבור, דמה שבא בדיבור בריבוי צירופים ה"ז בא במח' אחת, ויש מח' שלמעלה מזה ששייך אל הדיבור, והוא מדרי' מח' עצמה, ויש למעלה מזה והוא מחשבה עצמית, ובה גופא ב' מדריגות, הא' כמו שהוא במהות עצמו חושב בדבר הנוגע לעצם מהותו, והב' כמו שהוא חושב בדבר הנבדל ממנו, ומ"מ הוא עצמו החושב, והיינו שהכל הוא מח' עצמיות מה שאינו שייך אל הזולת, רק ההפרש הוא כמו שחושב אדות עצמו, או שחושב אדות דבר הנבדל ממנו. שהדוגמא מזה יובן למעלה דמח' הקדומה דפרצוף א"ק שהיא מח' כללית שכוללת כללות ההשתל' מרוכ"ד עד סוכ"ד¹⁰ וכולם נסקרים בסקירה אחת¹¹, וגם מח' זו היא בבחי' שייכות אל העולמו' שה"ה מחה"ק על העולמות¹², וענין ההמלכה היא אם יהי' הרצון והמח' על העולמות, א"כ הרי במי שנמלך עמהם כבי' היינו נשמות הצדיקים ה"ז למעלה מבחי' המח' השייכה אל העולמות אפי' במדרי' היותר עליונה¹³. וזהו ישראל עלו במח', היינו בחי' מח' עצמיות דבחי' פנימיות ועצמיות א"ס ב"ה שאינו בבחי' שייכות אל העולמות כלל, וע"כ בהם נמלך על כללות הרצון בהתהוות העולמות, דתכלי' הכוונה בהתהוות העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁴ ע"י מעשה התחתונים¹⁵, הנה כוונה זו נשלמה ע"י נש"י דוקא שהם כלים לעצמות א"ס, דמה שהוא בחי' עצמות ממש אינו שייך שזה יהי' בבחי' כלי, ומה שבמח' לבד ה"ז מובדל מבחי' העצמות, ולכן אין שום נברא ונמצא כלי לעצמות א"ס אפי' נמצאי' היותר עליונים, מפני שהן מה שעלו רק במח' הכללי' שמובדל כבי' מן העצמות, כ"א נש"י להיות שעלו במח' העצמיות הרי יש להם שייכות על¹⁶ העצמות, ומ"מ הן בבחי' מח' העצמיות, ע"כ הנה הם דוקא הם כלים לבחי' עצמות א"ס ב"ה, וע"י דוקא נשלם הכוונה העליונה שיהי' לו ית' דירה בתחתוני' ע"י עבודתם בתומ"צ ותפלה, והוא ע"י ההתעוררות ונתינת כח של הצדיקים ראשי אלפי ישראל, וזהו דנפשות הצדיקים החליטו כבי' הרצון שבעצמות על התהוות העולמות.

וזהו היושבת כגנים, שהם נשמות הצדיקים שהם כגנים העליונים, הנה את הנפוצה בגולה, שהו"ע ירידת הנשמה בגוף, ורועה כגנים של אחרים,

- 1) ערב כ"ד טבת — יום ההילולא של אדמו"ר הזקן.
- 2) המאמר (מקטע המתחיל "ולהבין זה ילק"ת") מיוסד על ד"ה חייב אינש לבסומי עטר"ת (סה"מ עטר"ת ס"ע רצט ואילך). עוד מאמרים המיוסדים על ד"ה הנ"ל: ד"ה הנ"ל תרפ"א (סה"מ תרפ"א ע' קעט ואילך). תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 107 ואילך). ד"ה חביבין ישראל וד"ה אתה הראית תרפ"ט (סה"מ תרפ"ט ע' 191 ואילך). ע' 227 ואילך. ד"ה כי עמך מקור חיים היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 11 ואילך). ד"ה אני ישנה תש"ג (סה"מ תש"ג ע' 113 ואילך). ריש וסוף מאמר זה הועתק בריש וסוף ד"ה היושבת כגנים תש"ח (סה"מ תש"ח ע' 131 ואילך) בתוס' מ"מ והערות מכ"ק אדמו"ר המועתקות לקמן.
- 3) שיר השירים ח, יג.
- 4) ראה זהר ח"א כג, ב. זח"ב רא, ב ואילך. ונתבאר הטעם בתורה אור ד"ה נ"ח כו' מזוזה מימין [מב, ב], לקוטי תורה שה"ש ד"ה מה יפו פעמיך [מג, ג ואילך], ועוד. ובכל הנ"ל מדבר בתפלה, אבל מהטעם מובן שכן הוא גם בתורה. ועי' גי"כ זח"ג רכט, ב (הערות כ"ק אדמו"ר בד"ה היושבת כגנים הנ"ל).
- 5) סוף ברכות. ועי' גירסת השל"ה בהקדמה בית חכמה (זו, א). עמק המלך שער דיקנא קדישא פ"ח (סא, ג), תו"א רד"ה חייב אינש לבסומי-השני [צח, ב] (הערות כ"ק אדמו"ר בד"ה היושבת כגנים הנ"ל).
- 6) תהלים פד, ח.
- 7) תפלת העמידה.
- 8) בסה"מ תש"ח שם: מ"מ.
- 9) הכוונה לגן ערן התחתון וגעה"ע. והוא עפמשנ"ת בלקו"ת פ' אמור ד"ה ונקדשתי פ"ב [לא, ב]. וראה שם פ' בהר ד"ה את שבתותי פ"ב [מא, ב ואילך] (הערות כ"ק אדמו"ר בד"ה היושבת כגנים הנ"ל). וראה רד"ה היושבת כגנים תשי"ג (סה"מ מלקוט ח"ב ע' רכט. בהוצאה החדשה — ע' רל) ובהערות שם.
- 10) בסה"מ תש"ח שם: והם.

31) ראה גם ד"ה מה רב טובך שנה זו (תרצ"ב). ובכ"מ.

32) ראה עטרת ראש שער ר"ה פ"ה. אמרי בינה שער הק"ש פ"י. סה"מ תרנ"ב ע' לט ואילך. ועוד.

33) ר"ה יח, א (וראה חדא"ג מהרש"א שם).

34) ראה שער היחוד לאדמו"ר האמצעי פט"ז. אוה"ת ענינים ע' פז ואילך. סה"מ תרנ"ב ע' מב ואילך. המשך תרס"ו ע' קצו ואילך.

35) בד"ה חייב אינש עטר"ת הנ"ל: ועמ"ש בד"ה דומה דודי לצבי בשער התפלה [דרך חיים ע' 208 ואילך].

36) ראה תחומא נשא טז. שם בחוקתי ג. במד"ר פי"ג, ו.

37) ראה תניא פל"ו. המשך תרס"ו ע' ז ואילך. ע' תמה ואילך. ובכ"מ.

38) כ"ה בכי"ק. אוצ"ל: אל.

מאך מיך הערען הר"ע הסיוע של מעלה ע"ד דכתיב ובחרת בחיים¹¹, והיינו דבזכות הצדיקים שע"י¹² סיוע המלאכים שמעלים התו' ותפלה דכנס"י יש בכח כל א' מישראל להשמיע פי' לפרסם אלקותו ית' בעולם.

ולהבין זה ילהק"ת דהנה ידוע בענין אור א"ס ב"ה¹³, דפי' אור¹⁴ שהוא בחי' אור וזיו שבכחי' התגלות העצמות, ועם היות שהוא אור, הנה זהו הארה לבד ולא העצם, והוא רק מה שהעצם נגלה ע"י הזיו. ואין הכוונה שהעצם נמשך בזה, כ"א שע"י הזיו הוא נתפס, ופי' ענין התפיסה מה שנתפס ע"י הזיו, היינו שע"י הזיו יודעין מציאותו. דהנה בענין הידיעה הרי יש ב' אופנים, השגת המהו' וידיעת המציאות, דישנם מה שהוא משיג מהותם ממש, ויש דעצם המהות אינו משיג והוא רק ידיעת המציאות בלבד. וזהו שע"י הזיו יודעין מציאותו. ועד"מ אור וזיו השמש המאיר לארץ ולדרים עלי', הרי אין עצם השמש מתפשט בעולם כ"א אורו וזיוו בלבד. דהנה השמש הרי עצם מהותו אור, והיינו שזהו כל מהותו שהוא אור, ורק להיותו עצמי אינו אור רק מאור, ואשר ע"כ הנה ההתגלות שלו הוא אור וזיו להאיר, א"כ ה"ז הארה לבד ולא העצם, אמנם בזה הרי נגלה העצם, ולכן הנה האור והזיו בא בדרך ממילא, שאין התעסקות בהשמש להאיר האור כ"א שנמשך בדרך ממילא, והיינו להיותו הארה לבד, ומהאי טעמא הרי האור והזיו אינו עושה שום שינוי בהשמש, שאינו נוגע בהשמש אם האור מאיר, או שיש עננים המסתירים ואין האור מאיר, והיינו שע"י שהאור מאיר אינו מתוסף מאומה בהשמש, וכן כשאינו מאיר אינו נגרע מאומה מהשמש, והוא להיותו הארה בלבד שאינו עושה שום שינוי בהעצם. וכמו"כ הוא באור וחיות הנפש שהוא גילוי הארה מן הנפש ולא שהוא עצם הנפש. דהנה הנפש הרי עצם מהותו הוא שהוא חי, והיינו שהנפש הוא חי בעצם, ע"כ הנה ההתגלות שלו הוא אור וחיות להחיות, ולכן הנה זה מה שהנפש מחי' את הגוף אין זה פעולה בדרך התעסקות מן הנפש, שנאמר שהנפש מתעסק להחיות את הגוף, כ"א שהגוף חי ממילא מהנפש, וטעם הדבר הוא לפי שהנפש הוא חי בעצם, ואור הנפש הוא חיות, הנה כאשר עפ"י גזירת דיעה העליונה שמפליא לעשות¹⁵ מקשר רוחניות בגשמיות והנפש מתלבש בגוף, הרי הגוף חי מהנפש בדרך ממילא בלי שום התעסקות מהנפש, וכמו

(11) דברים ל, יט. דלהאדם ניתנה בחירה חפשית, אבל נותנים לו עצה טובה ובחרת בחיים, וזה עצמו הוא סיוע שיש בו ממש (ד"ה רבי אומר ש"פ בהעלותך תש"ב — בס' המאמרים [תש"ב ע' 114 ואילך] — בארוכה) (הערת כ"ק אדמו"ר בד"ה היושבת כגנים הנ"ל).

(12) בסה"מ תש"ח שם: וע"י.

(13) ראה ערכ"ז לקו"ת ביאור לד"ה אלה פקודי ס"ד [ז, ב], ד"ה וידבר גו' זאת חוקת תרס"ו [המשך תרס"ו ס"ע קעב ואילך], ד"ה כי עמך מקור חיים ש"ת (בס' המאמרים [ה'ש"ת ע' 11 ואילך]) ועוד (הערת כ"ק אדמו"ר בד"ה חייב אינש תרפ"א ותש"ח הנ"ל).

(14) ראה סה"מ תרפ"ט שם (ע' 192). וש"נ.

(15) ראה רמ"א או"ח ס"ו סוס"א.

והדוגמא מזה יובן בענין אור א"ס, שזהו רק התגלות העצמות, היינו בחי' הארה לבד, ולא העצם, רק שההארה היא כמו העצם. דכשם שהעצם הוא א"ס, הנה כמו"כ האור הוא בבחי' א"ס ממש. וא"כ מובן דמהאור שהוא בבחי' א"ס הרי א"א שיהי' התהוות העולמות והנבראי, כ"א ע"י הצמצום, שנתעלם האור לגמרי, ונמשך רק הארה דהארה עד שיהי' מקור לעולמות מרכ"ד עד סוכ"ד, היינו דעולמות היותר עליונים, עד התהוות עוה"ז הגשמי, וכל הנבראי' שלמטה הנה שרש שרשם הוא ברום כל המעלות²⁴, וכמאמר²⁵ אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, שהמזל הרוחני הוא למעלה מעשב הגשמי, וישנם שרשים למעלה יותר, דגבוה מעל גבוה שומר וגבוה עליהם²⁶, דשרשם של כל הדברים שלמטה הוא מבחי' מל' דעולם העשי' הרוחניות, ומל' דעשי' הוא ממל' דיצי', ומל' דיצי' מברי', ובראי' מאצי', ושרש האצי' הוא למעלה מאצי' בפרצופים העליונים, דכ"ז הוא לאחר הצמצום, עד דשרש כולם הוא מבחי' מל' דא"ס מקור כל העולמו' והנבראים, דבחי' מל' דא"ס הוא האור שהוא בבחי' א"ס. א"כ מובן שהוא ירידה והשפלה גדולה לגבי האור שהוא בבחי' א"ס, דהאור הוא כמו העצם ממש שהוא בבחי' א"ס ממש בא ונתצמצם כ"כ עד שיהי' מקור למציאות יש ובע"ג, הנה ירידה זאת והשפלה זו הוא בשביל תכלית, והתכלית היא הכוונה העליונה. וזהו דכתיב²⁷ בראשית ברא אלקים, דאלקים הוא מדת הדין והצמצום, הנה צמצום זה הוא בשביל בראשית, ואמרז"ל²⁸ בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית. דהנה כתיב (דה"א ד' כג) המה היוצרים וישבי נטעים וגדרה, עם המלך במלאכתו ישבו שם, ואמרז"ל (מד"ר בראשית פ"ח פיסקא רי²⁹) עם המלך ממ"ה הקב"ה ישבו נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקב"ה וברא את העולם, והיינו דההמלכה על בריאת והתהוות העולמות הי' עם נשמותיהן של צדיקים, והוא מפני שישראל עלו במח³⁰, דמחשבה זו היא מח' עצמית שלמעלה גם מבחי' מח' כללית. וכמו עד"מ באדם למטה יש כמה

לא מיתבא דעתי' מיהו כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא". וק"ל. ומה שמ"מ כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא" — י"ל שזהו מצד החיות פרטי שנתוסף ע"י האכילה הזו. — עפ"י הערת כ"ק אדמו"ר בד"ה חייב אינש תרפ"א ותש"ח ודי"ה כי עמך היש"ת הנ"ל; לקר"ש חכ"ו ע' 105 ואילך והערה 42.

(24) ראה ד"ה מי כמוכה שנה זו (תרצ"ב).

(25) ראה בר" פ"י, ו. וזה ח"א רנא, א (בהשמטות). ח"ב קעא, ב. מו"נ ח"ב פ"י. תניא אגה"ת פ"ו (צו, א). אגה"ק סוס"כ (קלב, א). מאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' קלה ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתעו ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 153.

(26) קהלת ה, ז (ושם: וגבוהים עליהם).

(27) בראשית א, א.

(28) מדרש הובא ברש"י ורמב"ן עה"ת בראשית שם. וראה בר" פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

(29) כ"ה במד"ר דפוס ווארשא, תרכ"ז. ובדפוס ווילנא — פיסקא ז.

(30) בר" פ"א, ד. וראה לקו"ת שה"ש יז, סע"ד ואילך. דרך חיים שבהערה 35.

הנה שכל הוא הפרטי, והאור שכל הוא הכללי. הנה בשטות שהוא שכל משובש, הרי גם האור שכל היינו ההמצאה הוא ג"כ משובש, דהנה זה דרכם כסל למו²⁰, דכסיל יפרש אולת²¹, דהכסלות הוא העקשות והמצאו של שטות בחריפות עצומה, וכשם דבחכמה הרי ישנם פרטי השכלה, היינו סברות שכלים שבהם ועל ידם מבינים דבר עמוק בטוב טעם, וישנו מה שעצם הסברות וההמצאות הם טובים וערכים, הנה כן הוא להיפך בענין השטות, דלכד עניני השטות בפועל שהוא טועה ותועה בכמה ענינים, און גייט פאָרגרייזט, הנה האור הוא משובש, וכמאמר אַ גאון אין שטות, דתואר גאון מורה על ריבוי מופלג באור שכל משובש, איז דאָך דער עצם אור שכל אַ נאַרישער. דכ"ז הוא בשכל שהוא שפע הרי יש בו שינוים, משא"כ באור אין בו שינוים, והראי דכשמאיר במקום האשפה הוא טהור כמו שמאיר במקום נקי. והגם דיכול להיות שמהאשפה מתערב עכרוּרית בהאור, וכמו שנראה זה במוחש דיש שינוים במראה האויר נגד השמש אם הוא במקום נקי ויפה, או הוא במקום אשפה ולכלוך, דבמקום הטוב והיפה אז האויר הוא טהור וצח, ובמקום האשפה והלכלוך האויר גס וניכר עכרוּרית גם בראי, אמנם גם במקום האשפה הרי האור בעצם הוא טהור רק שמעורב בו עכרוּרית, שהרע מעורב בהטוב, וכאשר יבדילו את הרע וירחיקו אותו ישאר הטוב שהוא נקי וצח, הרי העצם הוא טוב ורק הרע מעורב בו והוא שמכסה על הטוב, ואינו דומה כמו בשפע, וכמו עד"מ שכל משובש הרי עצם השכל משובש, והיינו דלא רק שמעורב בו עכרוּרית כ"א שהשכל בעצם משובש, משא"כ בהאור הרי העכרוּרית דהאשפה היא רק בו בתערובת, אבל בעצם הוא טהור וזך כי אין האור משתנה. וכן בשכל הרי יש בו חילוקי מדרי' שכל קטן ושכל גדול, דבשכל קטן יש בו מיעוט אור השכל, ובשכל גדול יש בו ריבוי אור השכל, והיינו דבשכל קטן הוא רק חיצוניות שכל שאינו במעלה כ"כ, ובשכל גדול יש בו עמקות ופנימיות השכל, משא"כ באור שאין בו חילוקי דרגות גדול וקטן, וכמו באור השמש הרי אין בו חילוק אם מאיר בחדר קטן, או שהוא מאיר בפלטרין גדול והיכל מלך, דאותו אור השמש ממש שמאיר בפלטרין גדול הנה אור זה ממש באותה שעה ממש מאיר גם בחדר קטן, רק להיות המקום קטן לכן בו²² מיעוט האור, ובמקום שטח גדול שהוא פתוח יותר, מאיר בו יותר האור, אבל הוא אותו האור עצמו ממש. וכן באור וחיות הנפש הרי אין הדעת נותן לומר דעוג מלך הבשן שהי' גופו גדול הי' הנפש שלו גדול, וילד קטן הנפש שלו קטן, אלא ודאי דאותו הנפש שבילד קטן יכול להחיות גם גופו של עוג מלך הבשן²³, וטעם הדבר הוא לפי שהאור הוא כמו העצם, ולכן אין בו שינוי כלל.

שהמתכת מתחמם מחום האש, הרי אין זה בדרך התעסקות מהאש שנאמר שהאש מתעסק להחם המתכת, והגם שהאש הוא הפועל, ומ"מ הרי פעולה זו אינה בהתעסקות מהאש, ורק מפני שהאש טבעו חם לזאת הנה כשמניחים מתכת בקירוב אל האש, או שמקרבים האש ע"י המפוח, מתחמם המתכת ממילא, כמו"כ הנה הגוף חי מהנפש לא בדרך התעסקות כ"א בדרך ממילא, ומהאי טעמא הרי האור והחיות אינו עושה שום שינוי בעצם הנפש, שאינו נוגע לו אם מאיר האור להחיות או שאינו מאיר להחיות. וזה שמצינו בעונש הגלגולים ר"ל מה שנפש האדם מתגלגל בגוף בע"ח או צומח ודומם הוא צער גדול אל הנפש¹⁶, דלכאו' הנה מאחר שלהנפש אין זה נוגע מהו הצער, אלא זהו מפני שהנפש מוכרח לבלי להתגלות, והכרח זה הוא צער אל הנפש¹⁷, דהנשמה כמו שהיא למעלה קודם כללות הגזירה העליונה דירידת הנשמה, הנה אז ג"כ נמשך האור והגילוי ממנה, וכל הכחות מתגל' ממנה, וכמ"ש במ"א¹⁸, ובירידתה למטה הרי האור והגילוי מאיר בגוף, ולכן הנה בגלגולים ר"ל שהנפש מוכרח לבלי להתגלות ה"ז צער אל הנפש, אבל הגילוי אינו עושה בו שינוי, דכאשר נמשך האור אינו מתוסף ע"י בהנפש, וכן כשאינו מאיר אין עושה גרעון בהנפש, והגילוי הוא בדרך ממילא שלא ע"י התעסקות מהנפש, וכ"ז הוא מפני שזהו הארה בלבד.

והנה זהו ההפרש בין אור ושפע, דגילוי האור הרי אין זה בדומה להמשכת שפע. דהנה בשפע הרי נמשך מהות דבר מה, וכמו בהשפעת השכל, שהוא מהות דבר מה שנמשך בהשפעתו, דשכל הוא מציאות דבר מה דשייך ב' קדימה ואיחור, וכמו בכל ענין גשמי שהוא מציאות דבר מה שקדמו ההעדר, דתחלה לא הי' ואח"כ מתהווה ונמצא, וכן הוא בענין השכל שהוא מציאות דבר אשר תחלה לא הי' מציאותו, ואח"כ מתהווה מציאותו, והתהוות מציאות זה בא ע"י התעסקות, שהרי לא יומשך השכל מעצמו, פון זיך אַליין פאַלט ניט אַראַיין קיין שכלים, כ"א ע"י התעסקות המשפיע שמשפיע את השכל, ובכל השפעה הרי יש בזה התעסקות מיוחדת באופן וענין ההשפעה, דאינו דומה השפעת השכלה זו להשכלה אחרת, ולא דוקא השפעת השכלה צריכה התעסקות פרטי, אלא גם אפילו בפרטי ההשכלה צריכים ג"כ התעסקות, ואינה דומה ההתעסקות דפרטי ואופני השכלה זו, לההתעסקות בפרטי ואופני השכלה אחרת. ומטעם זה הרי השפעה עושה שינוי בהמשפיע עצמו, וכמו שנראה בחוש

(16) כי אור וחיות הנפש הוא אור פנימי. ראה ד"ה אשרנו ש"ת ס"ב [סה"מ ה'ש"ת ע' 32] (הערת כ"ק אדמו"ר בד"ה חייב אינש תרפ"א ותש"ח הני"ל).

(17) ומ"ש בסה"מ תרע"ח ס"ע קצט בענין הגלגולים ד"מה שאין ממנו גילויים אין זה נוגע כלל אל הנפש — "י"ל החילוק בין עצם הנפש להתפשטותה" (הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תרע"ח שם).

(18) ראה סה"מ תרנ"ט ע' לא. עת"ר ע' יג. המשך תער"ב ח"א ע' ד ואילך. וראה גם ד"ה כי חק לישראל שנה זו (תרצ"ב).

(20) תהלים מט, יד.

(21) משלי יג, טז.

(22) כ"ה בכ"ק. ואוצ"ל: מאיר בו.

(23) ע"פ האמור בפנים יש לבאר מ"ש ביומא (פ, ב) דבככותבת "מיטבת דעת" בציר מהכי

שהמשפיע עצמו הרי אינו דומה כמו שהוא קודם ההשפעה לכמו שהוא בעת ההשפעה וכמו שהוא לאחר ההשפעה, דקודם ההשפעה הנה התקשרות המשפיע הוא מה שהוא מקושר בעצם המושכל ההוא כמו שהוא בכלי השגתו, וכל מעינו למדוד שטח המקבל ולהסתכל במהות המקבל, ולשער כמה שאפשר לו לקבל, ובמה שיכול לטעות, וחושב מחשבות באופן השפעת השכל ההוא אל המקבל שיהי הכל מעובד ומסודר שהמקבל לא יוכל לטעות, ויקבל את הענין כמו שהוא לאמיתתו, ובעת ההשפעה הנה התקשרות המשפיע הוא מה שהוא מקושר בהשכלה ההיא כמו שבאה באותה המדה שהיא לפ"ע המקבל, ומשתדל להשפיע לו כפי מה שמדד בשבילו, וזהיר דממנו לא יגרע ועליו לא יוסיף, ואחר ההשפעה הנה המשפיע מגיע ועולה לעומק ופנימיות הענין ביותר מכמו שהי' תחלה, דגוף ועצם ההשפעה מעלה אותו ומגביהו ומכניסו יותר בפנימיות הענין ההוא, דאז הנה המשפיע רואה, בהגם שהבין והסביר את הענין אל המקבל באופן שיוכל לקבלו לפ"ע הכחות והחושים שלו, אבל לו בעצמו נראה אז (דער זעט זיך) כל עומקו של המושכל כמו שהוא בעצם מהותו, והיינו כי אז נרגש לו עומק הענין יותר, ויכול להיות דלפעמים הנה אחר ההשפעה אל הזולת, יהי' התפעלות ענג המשפיע מעומק המושכל ההוא עוד יותר מכמו שהיתה התפעלות נפשו בעת שהתחכם בהמושכל ההוא, דבעת שהתחכם והשכיל את השכל, הגם שהי' לו תענוג גדול בזה, מ"מ הרי לא הי' הענין עדיין בהתיישבות אצלו, ולכן הנה ראשית הגילוי דהמצאת שכל בשכל גלוי נק' בשם ברק המבריק, אַז עס שיינט און עס בליצט שכלים עמוקים ונפלאים במוחו, אבל אינם בהתיישבות עדיין, אבל כאשר כבר הביא דבר ההתחכמות ההיא בגילוי בהבנה והסברה לעצמו, וצמצם שכלו העצמי בשביל לגלותו אל הזולת, והתחכם והשכיל לבאר ולהסביר באופן כזה אשר גם מקבל קטן יכול לקבל זאת, הנה לבד זאת שהמושכל ההוא הוא מיושב אצלו ומסונן היטיב ומסודר על אופניו, ומאיר אצלו אור שכלו העצמי, כמו שהוא קודם שצמצם א"ע בשביל ההשפעה, הרי אז דוקא הרי יגדל ההתפעלות של המשפיע על נועם עריבות המושכל ההוא, ולכן הנה ע"י ההשפעה הרי מתוסף אור שכל בהמשפיע עצמו, והעדר ההשפעה עושה בו גרעון בשכל, ויכול להיות שמספיק בזה גם ההשפעה לעצמו, והיינו שבלמדו לעצמו הנה לבד זאת שאופן לימודו יהי' בדיבור ובקול המעורר את הכוונה¹⁹, הנה עוד זאת שלימודו לעצמו יהי' בהסבר שיסביר לעצמו כאלו הוא מסביר ומבאר לזולתו, כי בהעדר ההשפעה לגמרי מתעמם ונחשך אור שכלו, אמנם כאשר משפיע שכל לעצמו ג"כ מתוסף לו אור שכל, אך העיקר הוא בהשפעה אל הזולת עי"ז מתוסף אור נעלה בשכלו, ובהעדר ההשפעה הוא

19 ראה ראשית חכמה שער הקדושה ספ"ו. של"ה שער האותיות אות ק (פב, ב). שו"ע אדה"ז אר"ח סס"א ס"ה. סק"א ס"ג. מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ג ח"א ע' רפב. רפח. תו"ח נח נב, ד. לך צ. ב. מקץ ריג, ג. שמות ר, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך ע' מא. אה"ת וארא ע' קעו. ויקרא ח"ד ע' תתקעג. שיחת ש"פ חו"ב יב תמוז שנה זו (תרצ"ב).

גרעון. וכן תלוי בהשתדלות ויגיעה, דע"י השתדלות המשפיע שמעמיק עצמו ומייגע בכלי שכלו בהשכלה, נמשך אור שכל עמוק יותר, וכמו שאנו רואין במוחש במי שהוא עמקן, הרי בכל פעם ופעם שהוא חושב ומעיין בהמושכל ההוא, ה"ה בא לידי עומק פנימי יותר, וכשאנו מעמיק עצמו נמשך רק חיצוניות ושטחיות הענין. הרי דכללות המשכת השכל תלוי בהשתדלות ויגיעת כח וכלי השכל, וה"ז כמו בכח התנועה דכאשר צריך להגביה משא קלה אז הרי נמשך רק מעט כח מכח התנועה, ובכדי להגביה משא כבדה, צריך להמשיך כח רב מכח התנועה, שהוא ע"י ההשתדלות שלו להמשיך כח יותר מכח התנועה, וכמו שאנו רואים במוחש דקודם שצריך להגביה משא כבדה צריך להכין עצמו, דהכנה זו הוא הוצאת כח מכח התנועה במדה ובמדידה לפי המשא שהוא צריך להגביה, או המלאכה שצריך לעשות, וכמו"כ הוא בכח השכל דכאשר משתדל ומעמיק עצמו נמשך יותר מכח השכל לבוא אל עומק ופנימיות הענין. דכ"ז הוא שינוי בהמשפיע, וה"ז מפני שההשפעה הוא מהות דבר מה שנמשך בהשפעתו, ע"כ יש בזה פרטי ענינים ואופנים באיזה אופן הוא נמשך, משא"כ באור שנמשך רק הארה לבד.

אמנם מזה נבין עוד ענין בההפרש שבין אור ושפע, דבשפע הרי אין ההשפעה כמו עצם המשפיע, אבל באור, הנה האור הוא כמו העצם. דהנה השפעה עם היות שבאה ע"י התעסקות המשפיע, דזהו המעלה שיש בשפע שבההשפעה נמשך מפנימיות כחו של המשפיע ובאה ביגיעתו השתדלותו והתעסקותו, דמכ"ז הרי הי' ראוי שההשפעה תהי' כמו עצם המשפיע, אמנם הנה מזה עצמו יובן שההשפעה אינה כמו העצם. והיינו דהיא הנותנת, להיות שההשפעה באה ע"י התעסקות המשפיע, הנה משו"ז הרי ההשפעה אינה כמו עצם המשפיע. דהנה ההתעסקות של המשפיע הו"ע הצמצום, שמצמצם עצמו ומסלק אור שכלו העצמי, וממציא האור שכל מה שלפ"ע המקבל, דאם יגלה אותו השכל כמו שהוא בעצמו הרי יתבטל כלי המקבל, ולזאת הנה כל ההתעסקות של המשפיע הוא במדידת השכל לפ"ע המקבל, א"כ הרי ממילא אין ההשפעה כמו העצם, והוא רק לפי אופן העצם, אבל האור להיות שבא בדרך ממילא לכן ה"ה כמו העצם ממש. ומשו"ז הנה באור אין בו שינוי, ואינו דומה לשפע שבהשפעה יש שינוים, וכמו בשכל שהוא שפע הרי יש בו שינוים, שהרי אינו דומה אם משכיל שכל אמיתי, או אם משכיל שכל משובש, דבשכל משובש הרי גם האור שכל שהוא ההמצאה וההתחדשות הוא ג"כ משובש. דהנה חכמה ושטות הם ב' הפכים זה מזה, אבל בשניהם הרי שייך ענין ההתחדשות וההמצאה, אך ההבדל ביניהם הוא דזה הוא המצאה והתחדשות של חכמה, וזה הוא המצאה והתחדשות של שטות. דהנה האור שכל וההשכלה הם ב' דברים, דהאור שכל הוא ההמצאה שכלית, דער אַיינפאַל, וההשכלה הוא הענין המחודש בסברא בפועל בדבר מוגבל. דאור השכל הוא כללי, דער אַיינפאַל און דער קער אין קאַפּ, הרי אינו מוגבל בדבר פרטי, ואור שכל אחד יכול להמציא כמה סברות וכמה השכלות, וההשכלה היא פרטית. דבדרך כלל